

PLAÇA PÚBLICA

#SomUdL

La gerontologia literària i l'edatisme

L'envelliment progressiu de la societat actual a nivell mundial és una dada que ja no resulta sorprenent. L'anomenada revolució demogràfica que es defineix per una esperança de vida que es va allargant així com menys naixements requereix repensar la societat a nivell organitzatiu i econòmic, però també a nivell cultural i de creences que ens han acompanyat durant segles. Ja l'any 2000, la Unió Europea va aprovar la Directiva 2000/78/EC, la qual introduïa un marc general legislatiu per tal de combatre la discriminació basada en l'edat, concretament en l'espai laboral. Aquesta directiva ha anat seguida d'un creixent interès tant de la Unió Europea com de l'OMS per combatre l'edatisme, és a dir, la discriminació per edat, particularment en la vellesa, tenint en compte la revolució demogràfica vigent. De fet, el 2021, l'OMS va publicar el *Global Report on Ageism* on presenta un estudi acurat dels àmbits en què l'edatisme està més present així com una sèrie de mesures i recomanacions per governs i altres organismes institucionals per construir una societat més justa i igualitària en qüestió d'edat. I el tema és que encara actualment associem l'envelliment i la vellesa al que Margaret Gullette anomena "la narrativa del declivi". Sembla que envellir –que realment significa viure o avançar en la vida, ja que l'alternativa és la mort o la no

existència– s'ha associat durant segles a perdre capacitats, bellesa, autonomia, fins i tot, il·lusió. I això és precisament el que la ficció literària ha narrat ben bé fins a finals del segle XX. A finals dels anys 80 i principis dels 90, crítiques literàries i culturals com Anne Wyatt Brown, Barbara Waxman, Kathleen Woodward i la mateixa Margaret Gullette mostren en els seus estudis que els personatges d'una certa edat o bé són invisibles o bé apareixen en rols estereotipats dins de "la narrativa del declivi", és a dir, malalts o obsessius i permanentment malhumorats. El cas de la representació de les dones a la ficció encara és més cruenta, fins al punt que molts personatges femenins es converteixen en invisibles i quasi una nosa a partir de la menopausa. És justament a partir dels estudis de Brown, Waxman, Woodward i Gullette que apareix el que s'anomena la "gerontologia literària", una branca dels estudis culturals que, de la mateixa manera com ho fan els estudis de gènere, pretén analitzar de forma crítica les creences i valors culturals que igualen la vellesa al declivi amb la voluntat de construir una societat amb una creixent esperança de vida que vagi de la mà d'una millor qualitat de vida. Si les opcions que imaginem per les persones de cinquanta, seixanta, setanta, vuitanta i noranta anys d'edat és limitada i estereotipada en uns rols més aviat de-

■ Els personatges d'una certa edat o bé són invisibles o bé apareixen en rols estereotipats

■ L'interès de la Unió Europea i de l'OMS per combatre la discriminació per edat és creixent

MARICEL
ORÓ
PIQUERAS

Professora del Departament de Llengües i Literatures Estrangeres i Sotsdirectora de l'Institut de Recerca INDEST de la Universitat de Lleida

nigrants, és difícil caminar cap a una organització social on aquestes persones puguin ser actives i contribuir al benestar general. I, tal com comenta Leni Marshall i altres teòrics literaris, la ficció literària beu del nostre dia a dia, de la mateixa manera com la ficció contribueix a marcar pautes de comportament, establir valors socials i mostrar allò que ens defineix com a comunitat, com a societat i, en definitiva, com a éssers humans.